

ПОСЕТА ЈЕДНОГ МРТВАЦА

Ишао сам на исток и на север, враћао се на запад и на југ, читао наслове стотина књига. Трагао сам за штандовима на којима ћу угледати драга имена: Оскар Вајлд, Дино Буцати, Лав Толстој. Био сам загубио *Слику Доријана Греја*, *Тајарску љусцињу* и *Живи леш*, књиге које сам први пут читао пре двадесет лета и био луд за њима, а никад више нисам успео да их пронађем.

Одједном, док сам се, лако попут газеле, кретао између штандова с књигама разних издавача који су учествовали на каирском сајму књига, угледах Шемсудина Мусу. Насмешио ми се и довикнуо:

– Драги мој пријатељу, добро дошао у велики свет књига!

Носио је, као и обично, црно одело преко жуте кошуље – исто оно које смо сви годинама прижељкивали да имамо, све док нас он није напустио.

Држећи у руци *Пшицу са исџока* Теуфика Хакима, рекох му:

– Шта то видим, Шемсудине?! Па ја сам чуо да си ти умро још пре две године!

Он ми приђе на досег даха:

– А шта је ту чудно? Мртви имају право да обиђу места којих се зажеле, а ја сам, пријатељу, као што знаш, провео живот међу књигама и с пером у руци.

Бацих се на најближу бетонску клупу, покушавајући да објасним себи тај приказ.

– Да ли сам ја једини који те види, Шемсудине? – упитах га.

– Не знам – одговори. – Можда ме виде и други, какве то има везе! Ту сам у краткој посети и вратићу се на своје место *џамо*, никоме нећу нанети никакво зло.

Ја сам и даље био збуњен. Како је могуће да Шемсудина Мусу видим на овом месту, на које нисам могао да дођем пре девет месеци, када је египатска амбасада одбила да ми изда улазну визу? Ништа ми није јасно, упркос томе што корачам кроз гомилу песника, критичара и романсијера и довољно би било да само испружим руку, па да се поздравим с Мариом Варгасом Љосом, Тахиром Бенжелуном, Тахом Хусеином, Гарсијом Маркесом, Херманом Хесеом... Но, Ел Месуди, затим Ибн Малик, па Јуџин О'Нил, Шолохов и Жан-Пол Сартр повукоше ме на другу страну тих продавница знања, где опет угледах Шемсудина Мусу. Гледајући ме како се шепурим у друштву Дорис Лесинг, Изабеле Аљенде и Симон де Бовоар, он се насмеја и крете да шета између Лејле Баалбеки, Гаде Семан и Перл Бак, срећан што види толико књига колико није видео у свом животу. Све су оне издате после његовог преурањеног одласка, а да се ниједан од његових пријатеља није сетио да напише макар два реда о његовом стваралаштву, његовим преводима и његовој доброту!

* * *

После обиласка који је потрајао читава четири сата и током којег смо разгледали и најскривеније закутке на сајму, ја и Шемсудин изађосмо заједно на улицу. Док смо тако ишли, упитао ме је шта сам радио откако је он умро и ја одговорих:

– Написао сам ти *In memoriam* под насловом *Ог Шабре го іроба* и објавио га у Аману, а потом и у мојој књизи *Баб Кишла*.¹ Твоја жена писала ми је о неким твојим заосталим потраживањима у Багдаду, изгледа да није знала да сам ја емигрирао још пре пет година.

Ходали смо каирским улицама и седели по разним кафеџинама и кафанама. Кафеџина *Риш*² била је затворена за сиротињу, цена *комїлеїа* у њој била је отишла на преко четрдесет фунти, па су сви песници прешли у кафеџинцу *Захра ел бусїан*, само десетак метара даље. А што се тиче ноћних клубова, у њих сад залазе само дилери хашиша, зеленаши и подводачи. Прошло је време кад су писци сатима седели уз пиће, јер једна боца пива сад је скупља од кратке приче, и то бар троструко!

Потом смо отишли у биоскоп *Меїро*, где смо одгледали најновији филм Дастина Хофмана и били импресионирани његовом спонтаношћу, која прелази све границе глумачке генијалности.

* * *

Застали смо на тротоару пред Мадбулијевом књижаром и, у пола ноћи, читали наслове у новинама:

Да ли Америка гржи Ирак у шаџи, или Ирак гржи у шаџи Америку?

Мајкл Џексон, који је ѓриїрлио ислам, ухайшен док је иїрао!

У Булаку се усред ноћи срушила сїамбена зїрада – сви сїанари изїинули!

Милион долара Шакири за њену їрву рекламу їеїси-коле.

Ја се око три по поноћи заплаках над збивањима у овом чудноватом и смешном свету, а Шемсудин Муса ми рече:

– Зар ти не би требало да се мало одмориш, пријатељу? Догурали смо до ситних сати!

Брзо сам одвратио:

– Веруј ми да уопште не осећам умор – знаш колико ја волим Каиро!

Дижући руке к небу на театрални начин који смо често гледали у раним Шекспировим комадима, Шемсудин рече:

– Какав си ти тврдоглави заљубљеник у овај *саїрїи Каиро*!³

Погледах у његову одећу која је по бојама била слична мојој и, с усхићењем чији узрок ми је био нејасан али какво нисам упознао целог живота, рекох му:

– Ти си мртав, Шемсудине. Извини, али – јеси ли ти свестан да си мртав?

¹ Име кварта на некадашњој периферији Багдада. (Прим. їрев.)

² Чувено свратиште писаца у Каиру. (Прим. їрев.)

³ Игра речи: име Каира иначе значи *саїиращ*. (Прим. їрев.)

Он лежерно одврати:

– Наравно, ја сам мртав од пре јаке две године, знам то већ јаке две године!

Притискала ме је истинска туга, али га запитах:

– А како си, бога ти, сазнао да си мртав?

– Мртавац зна да је умро – одговори он – по томе што је од часа смрти стално у једној истој одећи.

Ја се насмејах, с нешто страха у гласу:

– Али он одлази наг, умотан само у бели кефин!

Он ме прекиде:

– Он одлази у одећи коју има на себи у часу смрти. А кефин, кефин служи да му спере део греха и да га, можда, спасе од вишка питања на која ће морати да одговара после смрти.

– Ја не разумем то што сад говориш.

– Биће ти све јасно кад умреш – одврати он мирно.

Нису ме љутиле те његове речи, јер он ми је пријатељ већ тридесет година. Уместо тога, одговорих мало тупаво:

– Немој да се љутиш на мене, Шемсудине, ја стварно нисам добро разумео то што кажеш. Јеси ли се задесио баш у том црном оделу и жутој кошуљи кад ти је дошао судњи час?

Не сачекавши ни да завршим, он одговори:

– Да, у томе сам био непосредно пре него што сам отишао.

Ја га тад упитах са јаким призвуком страха у гласу:

– А како мртавац зна да је стварно умро?

Он брзо одврати:

– Кад му је једна иста одећа стално на њему, кад се никако не пресвлачи.

* * *

Дани књиге на сајму у Каиру 2004. су прошли и ја више нисам виђао Шемсудина Мусу. Ишао сам у кафециницу *Ел Фишави* у Ел Хусеину, и у *Захра ел бусџан*, и у *Риш*, и у пивницу *Махзен ел бира* на Тргу Талаат Харб. Ишао сам лако попут газеле до *Каирској аџељеа*, и на рулет у *Семирамис*, и у *Кино-клуб*, и до пирамида у Гизи, и до хотела *Космополиџен*, и до логора Шабра, и до кафеа *Ел Гурион*, али моме пријатељу, који ме је онако изненадио својом појавом после смрти, није било ни трага.

Пролазиле су ноћи а ја сам се селио од бара до бара и од ове улице у Новом Каиру до оног угла на Замалеку или у Ел Маадију, а вести о Шемсудину Муси није било ни од кога и ни од куда. Нестао је у једном очном трену исто онако изненадно као што се и појавио онога јутра на сајму књига.

* * *

Моје бављење у Каиру потрајало је дуже него што сам намеравао. Виза ми је била истекла, а ја нисам знао шта да радим с вишком времена. Проводио сам га по кафе-

џиницама, баровима, биоскопима и, у ситне сате, по борделима, али оно никако да истекне.

Затим, једне вечери која се љуљушкала међу белим облацима, паде ми у очи да током целог овог пута немам уза се никакву путну торбу, као и то да сам све време у истој одећи – откако сам слетео на каирски аеродром па све до доласка на међународни сајам књига. И све то упркос чињеници да је – колико се сећам – са мном била дошла и моја жена, коју, међутим, никако нисам виђао!

маја 2004.

*(С арајској љревео **Срџко Лешџарић**)*